Sl. No (1)

Exhibit 3

राष्ट्रिय ग्रामीण रोजगार प्रत्याभूति ऐन-२००५

(ऐन सङ्ख्या २००५ को ४२)

अधिकारहरूको बड़ापत्र

ऐनका मुख्य बुँदाहरू:

◆ राष्ट्रिय ग्रामीण रोजगार प्रत्याभूति (ग्यारेण्टी) ऐन० २००५ लाई सेप्टेम्बर सालमा पारित गरिइएको छ। यस योजनालाई कार्यान्वियन गर्नका लागि पहिलो चरणमा देशभरका दुइ सय जिल्लाहरूलाई चिन्हित गारिइएको छ, जसमा **National Food for Work Programme** अन्तर्गत परेका १५० वटा जिल्लाहरू पनि पर्दछन्।

◆ रोजगार प्रत्याभूति योजनाको विशेष विशेषता नै यो योजना मागमा आधारित हुनु हो।

ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबासो गर्ने स्वेच्छाले कौशलहीन शारीरिक काम गर्ने प्रत्येक गृहस्थलाई कम से कम वर्षको सय दिनको प्रत्याभूति मजदुरी रोजगार दिएर तिनीहरूको जीविका सुरक्षामा सुधार ल्याउनु नै यस ऐनको लक्ष्य हो।

◆ दिगो स्थायी आयस्ता आर्जन गर्नका लागि उत्पादनशीलतालाई सपार्ने खालको काम खोज्नेपट्टि यस ऐनले जोड दिन्छ र अति गरीबीका कारणहरूका लागि स्थायी समाधान पनि प्रदान गर्दछ।

◆ गरीबीका आधारभूत कारणहरूलाई व्याख्यान गरेर ऐनमा उल्लेख गरेका कार्यहरूको प्रकृतिले राज्यको ग्रामीण अर्थव्यवस्थालाई उत्थान गर्नका लागि राज्यहरूलाई अद्वित्तीय अवसरहरू प्रदान गर्दछ त कि गरीब जनता जो अहिलेसम्म जीविका उपार्जन गर्नका लागि दैनिक मजदुरीमा निर्भर गर्दैछन् तिनीहरू विस्तारै उत्पादनमूलक आय उपार्जन गर्ने क्रियाकलापमा जुट्नेछन्। यसद्वारा तिनीहरू विस्तारै दैनिक रोजगारको अवस्थाबाट केही समयमै स्वरोजगारतर्फ अग्रसर हुनेछन्।

◆ यस ऐनले कम्तीमा नारीहरूलाई प्राथमिकता दिएर एक तिहाई कामको अवसर प्रदान गर्दछ।

◆ यस योजनालाई लागू गर्ने निकायको रूपमा पञ्चायत , व्यवसाय विभागहरू , स्वयंसेवी संस्थाहरू, केन्द्रिय तथा राज्य सरकार अविभारितहरू **undertaking** तथा सेल्फ हेल्प ग्रुपहरूलाई खुट्याउन सकिन्छ। ग्राम सभाको सिफारिसलाई विचार गरिसकेपछि हरेक ग्राम पञ्चायतले विकास योजनालाई तयार गर्नुपर्नेछ र जब जब खाँचो पर्छ तब कार्यान्वियन गरिइने कार्यको लेखाजोखालाई तयार राख्नुपर्छ भनेर यस ऐनले तोकेको छ।

प्रार्थीमा हुनुपर्ने योग्यता:

◆ ग्राम पञ्चायत इकाईको स्थानीय वासिन्दा हुनुपर्नेछ। स्थानीय भन्नाले ग्राम पञ्चायतको परिधिभित्र बसेको भन्ने बुझ्नुपर्नेछ। यसमा राज्यभित्रका स्थानान्तरित परिवारहरू **(Migrant family)** पनि सामेल रहनेछन्।

◆ रोजगार खोज्ने हरेक सदस्यहरू दर्ताको समयमा कम्तीमा पनि १८ वर्षको उमेर पुगेको हुनुपर्नेछ।

◆ रोजगार प्रत्याभूति योजना अन्तर्गत दर्ताको निम्ति आउने प्रार्थीहरूसँग सिक्किम [illegible] - सर्टिफिकेट अफ् आइडेन्टिफिकेशन - भोटर्स आइडेण्टी कार्ड - जर्मानको पर्चा वा भारतीय नागरिक हो भन्ने प्रमाण भएको कुनै परिचय पत्र हुनुपर्नेछ।

अधिकारहरू:

◆ प्रत्येक गृहस्थ **(household)** जसका वयस्क सदस्यहरूले कौशलहीन शारीरिक श्रम गर्छ। तिनीहरूले ग्राम पञ्चायतमा दर्ता भई "रोजगार-पत्र" पाउन सक्नेछन्।

◆ प्रत्येक दर्ता भएका गृहस्थीले कम से कम सय दिनको प्रत्याभूति रोज पाउनेछन्।

◆ प्रत्येक योग्य प्रार्थीले उसको योग्यता अनुसार १५ दिनभित्र काम पाउने हक राख्दछ। तर त्यसो नभएको खण्डमा उसले राज्य योजना प्रणालीमा तोकिएको अनुरूपको दरमा राज्य सरकारबाट दैनिक रोजगार भत्ता पाउनेछन्।

◆ गृहस्थ भन्नाले तो सदस्यहरू हुन् जसको एक [illegible] आमा, विवाहको आमा वा [illegible] तिनीहरू साधारण [illegible] राशन कार्ड [illegible]।

पञ्जीकरणको तारिका:

◆ आवेदकले सादा कागजमा अथवा विभागद्वारा उपलब्ध गराइएको फारममा कौशलहीन शारीरिक श्रम गर्ने इच्छुक परिवारका वयस्क सदस्यहरूका उमेर, लिङ्ग, अनुसूचित जाति- जनजाति, आई० ए० वाई० भूमि अनुसार कार्यक्रम अन्तर्गत लाभार्थको नाम, आफ्नो गाउँको नाम तथा घर - सङ्ख्याको सम्पूर्ण विवरण दिएर ग्राम पञ्चायत समक्ष आफ्नो आवेदन दिनुपर्नेछ।

◆ सबै आवेदनहरूलाई ग्राम पञ्चायतले जाँच गर्नेछन् अनि उचित जाँचपछि मात्र पञ्जीकरण गरिइनेछ।

सम्पूर्ण जाँच बुझ गरिसकेपछि मात्र ग्राम पञ्चायतद्वारा ती सबै विवरणहरूलाई पञ्जीकरण गरिइने रेजिस्टरमा दर्ता गरिइनेछ।

पञ्जीकरण श्रमिकहरूको अनिवार्य रूपमा एक ग्राम सभा पनि सम्पन्न गर्नुपर्ने हुन्छ।

रोजगार-पत्र (Job Card):

◆ घरका पञ्जीकृत सदस्यहरूलाई ग्राम पञ्चायतले एक रोजगार-पत्र जारी गर्नेछ। वयस्क सदस्यहरूले आफ्नो रोजागर पत्रमा फोटो पनि टाँस्नुपर्नेछ। गृहस्थका प्रत्येक वयस्क सदस्यहरूले दुइवटा फोटो आवेदन पत्र सहित बुझाउनु पर्नेछ। जसको खर्च रूपियाँ पाँचको दरले निकायका अधिकारीले बेहोर्नेछन् अथवा आफूसँग फोटो नभएको खण्डमा पहिलाबाटै जिल्लाका विकास अधिकारीकहाँ खिचाउने प्रावधान राखिएको छ।

◆ रोजगार पत्रलाई जाँच- पड़ताल सकिएको तुरून्तै पछि जारी गर्नुपर्ने हुन्छ, अनि यो रोजागर पत्र पञ्जीकरण भएको एक हप्ताभित्रमा आवेदनको हातमा पुग्नुपर्ने हुन्छ। सो रोजगार-पत्रको एक प्रति ग्राम पञ्चायतमा संलग्न रहने छ।

यो रोजगार पत्रले पाँच वर्षको अवधिसम्म काम गर्नेछ अनि यसमा काम गर्ने योग्य सदस्यहरूको नाम थप्ने वा हटाउने प्रावधान पनि त्यहाँ रहेको हुन्छ।

ऐन अन्तर्गत पर्ने कामहरू:

◆ जल संरक्षण।

◆ खडेरी नियन्त्रण (वनीकरण र वृक्षरोपन)

◆ सिँचाइ।

◆ अनुसूचित जाति-जनजाति अथवा भूमि सुधार अन्तर्गत लाभार्थी अथवा भारत सरकारको आईएवाई लाभार्थीको जमीनमा सिँचाइको सहुलियत।

पुरानो परम्परागत पानीको व्यवस्थालाई मरम्मत गर्नु। पुरानो पानीका ट्याङ्कहरूको सफाइ।

◆ जमीनको विकास।

◆ बाढ़ नियन्त्रण र नालाको व्यवस्थापन।

◆ ग्रामीण सम्बन्धन लगायत, हर मौसम योग्य सड़क।

◆ अन्य कामहरू जो केन्द्र सरकारले राज्य सरकारसँग परामर्श गरी सूचित गर्नसक्छ।

अन्य सुविधाहरू:

कामको साथमा अन्य सुविधाहरू पनि कार्यान्वयन गर्ने निकाय स्वयंले नै सुनिश्चित गर्नुपर्ने हुन्छ, जस्तै दवाई-पानीको सुविधा, पेयजल, छानो तथा सात वर्षदेखि कम उमेरका पाँच जना नानीहरू- शिशुहरू यदि भए उनीहरूलाई बालगृह पनि उपलब्ध गराउनपर्ने हुन्छ।

ऐनमा जनाइएका यी अन्य सुविधाहरूको खर्च सम्पूर्ण कार्यक्रमको खर्चभित्र नै आउनेछ। यसर्थ, प्रत्येक योजनाभित्र यी लगानीलाई समावेश गर्नुपर्नेछ। यदि यो ऐन र अधिकारको उद्देश्य सम्बन्धी कुनै पनि शङ्का भए वा जानकारी चाहिएमा कार्यक्रम अधिकारी तथा जिल्ला कार्यक्रम समन्वयक कहाँ सम्पर्क गर्न सकिन्छ।